

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 0610

DOM
2012-05-29
Stockholm

Mål nr
M 7639-11

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2011-08-30 i mål nr M 670-11, se bilaga

KLAGANDE

1. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
801 70 Gävle

2. Jesper Mothander
Skedviksvägen 50
120 54 Årsta

3. Leif Åström
Snögatan 16 B
802 76 Gävle

MOTPART

Nordex Sverige AB, 556756-9792
Kungsängsvägen 25
753 23 Uppsala

Ombud: Jur.kand. Gunilla Högberg Björck
GBH Miljörätt
Kattfotstigen 2
197 34 Bro

SAKEN

Tillstånd att uppföra och driva nio vindkraftverk på Gullberg i Söderhamns kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen upphäver underinstansernas godkännande av miljökonsekvensbeskrivningen.

2. Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och fastställer beslutet av Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Gävleborgs län den 8 februari 2011 (Dnr 551-4830-09) att avslå ansökan.

Dok.Id 1006051

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Gävleborgs län (länsstyrelsen) liksom **Leif Åström** yrkar att mark- och miljödomstolens dom om tillåtlighet ska upphävas och att ansökan ska avslås i sin helhet.

Jesper Mothander yrkar att mark- och miljödomstolens dom ska upphävas och att målet ska återförvisas till länsstyrelsen för komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen.

Nordex Sverige AB (Nordex) bestrider överklagandena.

UTVECKLING AV TALAN I MARK-OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN**Länsstyrelsen**

Mark- och miljödomstolen har framhållit att det är sannolikt att riksintresset för vindbruk är fellokaliserat. Länsstyrelsen vill dock påpeka att det kan finnas andra skäl till att Gullberg-Trollberget inte ingår i utpekad riksintresse, än brister i den ursprungliga vindkarteringen. I sitt remissyttrande till Energimyndigheten förordade länsstyrelsen att västra delen av det då föreslagna riksintresset X010 skulle utgå. Skälet var konflikter med naturvärden, samt att en vindpark öster om vägen mellan Skog och Bergvik bedömdes få en mer begränsad påverkan på landskapsbilden i riksintresset Ljunsans dalgång.

Länsstyrelsen delar inte uppfattningen att meddelad tillåtlighet kan förenas med för människors hälsa eller miljön nödvändiga försiktighetsmått.

Risken för vindskugga och närliggande planlagd fritidsbebyggelse kan motivera ett bullervillkor om 35 dB (A). En sådan begränsning skulle leda till en halvering av det maximala antal vindkraftverk som mark- och miljödomstolen funnit tillåtliga.

För att begränsa negativ påverkan och skada på fågellivet finns behov av skyddsavstånd till bland annat häckningsplatser för fiskgjuse. På Gullberget finns två fiskgjusebon. Bonas placering innebär att ett skyddsavstånd om 1 000 meter skulle påverka samtliga vindkraftverk på Gullberg. Även ett skyddsavstånd om 500 meter skulle påverka ett antal av vindkraftverken. De vindkraftverk som återstår om en bullernivå på 35 dB(A) ska innehållas, är placerade i detta område. Behovet av skydds- och buffertzoner kan därmed innebära att antalet verk måste reduceras ytterligare.

Även om antalet vindkraftverk minskar, kvarstår påverkan på landskapsbilden.

I fråga om vindkraft är förutsättningarna för att begränsa störningar och olägenheter intimt förknippad med ansökans omfattning och därmed tillåtligheten. Om nödvändiga anpassningar medför en kraftig suboptimering av energiutnyttjandet kan en lokalisering anses vara olämplig av detta skäl – så är fallet vid Gullberg.

Leif Åström

Lokaliseringen av riksintresset för vindkraft till området X010 är en medveten handling. Det är inte fellokaliserat. Länsstyrelsen har beaktat såväl vindförhållanden som viktiga miljöaspekter. Gullberg bedömdes som olämpligt med hänsyn till närheten till sjön Bergvik och Ljusnans dalgång, som sedan tidigare avsatts som naturområde av riksintresse.

Kommunen har antagit en översiktsplan med tema vindkraft i vilken bland annat anges att man vill skydda Ljusnans dalgång. Kommunen drog en gräns om 1 000 meter från vattenytan vilket innebär att såväl Gullberg som Trollberget ligger inom dalgången. Det är ett brott mot andan i landskapskonventionen att bygga en miljöförstörande vindkraftspark inom eller i nära anslutning till ett naturområde av riksintresse. Sveriges anseende som ansvarsfull miljönation skulle skadas allvarligt om tillstånd ges.

Jesper Mothander

Miljökonsekvensbeskrivningen är ofullständig. Fotomontagen borde ha gjorts om när vindkraftverkens höjd ökades från 145 till 150 m. Nordex har också låtit mäta vindförhållanden på Gullbergs ås trots att det utpekade riksintresset för vindkraft löper

öster om åsen. Så länge vindförhållandena inte har mätts inom det utpekade riksintresseområdet är det inte möjligt att väga för- och nackdelar mot varandra.

Nordex

Söderhamns kommun har tillstyrkt bolagets ansökan. Samhällets behov av förnyelsebara energikällor har ökat.

Den aktuella platsen är i sig inte utpekad som riksintresse enligt vare sig 3 kap. eller 4 kap. miljöbalken. Det föreligger övervägande sannolikhet för att riksintresset vindbruk är fellokaliserat eftersom området är placerat så att det till stor del kommer i vindskugga.

Visserligen är avgränsningen av riksintresseområden sällan exakt, och den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen har när det gäller hushållningsbestämmelserna en viktig funktion. I kommunens översiktsplan har dock det enligt 4 kap. miljöbalken riksintressanta området utökats från det älvnära området till hela dalgången och upp på bergstopparna. Utökningen kan inte anses förenlig med det skydd som avses i 4 kap. 2 § miljöbalken.

Landskapsbilden är generellt tålig för vindkraftsetablering till följd av sin storskalighet och de kraftfulla landskapselementen. Det är dock ofrånkomligt att vindkraftverken kommer att förändra landskapsbilden. Omständigheten att de kommer att synas på långt håll är dock inte tillräcklig för att avslå ansökan. Vindkraftparken på Gullberg skulle inte försvåra tillgängligheten till området och bedöms inte negativt påverka möjligheterna till friluftsliv eller turism. Utbyggnaden av vindkraft även utanför områden som är utpekade som riksintresse för vindbruk har i praxis ansetts vara ett mycket angeläget intresse.

Ett bullervillkor om 35 dB(A) är alltför strängt och skulle innebära att fem av de nio planerade vindkraftverken måste bort. Redan 40 dB(A) är väldigt krävande med beaktande av vad som gäller för annan miljöfarlig verksamhet. Det bör inte ställas hårdare krav för vindkraft än för annan miljöfarlig verksamhet. På Gullberg har vindmätning med mätmast utförts under tre års tid. Mycket sällan eller aldrig sker

mätning under så lång tid för att säkerställa vindresursen. Gävleborgs län har konstaterat att regionala miljömål om begränsad klimatpåverkan svårligen kan uppnås inom länet. Medgivande av aktuell ansökan skulle positivt påverka detta mål. Från såväl EU som regering kommer direktiv om att bättre förutsättningar för förnybar energiproduktion ska skapas.

Sammantaget är risken att fåglar och fladdermöss dödas av vindkraftverk antagligen liten i förhållande till risken att de omkommer på grund av annan mänsklig påverkan. Enligt inventeringar av arten fiskgjuse på 1990-talet häckar nu ungefär 3 400 – 4 100 par i Sverige och trenden är positiv på många håll i landet. Även om fiskgjusen anses som störningskänslig vid boet finns exempel på par som har lyckats med häckningen och verkar föredra att häcka i områden med omfattande mänskliga aktiviteter. Fiskgjusen är känslig för kollision med vindkraftverk, förändring av livsmiljöer och barriäreffekter. Fiskgjusen anses dock av många ornitologer vara en skicklig flygare som kan undvika vindkraftverk. Specifika störningsavstånd är svåra att redovisa generellt men är i regel mindre än 500 meter och oftast 100-200 meter. Landskapet omkring Gullberg är mycket lämpligt för fiskgjuse vilket styrks av att det finns åtminstone ett par i området. Det kan konstateras att de svenska fiskgjusepopulationerna inte är hotade och att arten inte är rödlistad.

Den miljökonsekvensbeskrivning som gjorts i ärendet utfördes år 2008. Praxis inom fågelutredningar har förändrats sedan naturvärdesinventeringen gjordes, men det vore oskäligt om detta låg bolaget till last. Nordex anser inte att miljökonsekvensbeskrivningen behöver kompletteras på de punkter som Naturvårdsverket har angivit. Nordex föreslår i stället mer utförliga inventeringar av bland annat in- och utflygningskorridorer inom ramen för kontrollprogram eller under provotid. Kravet på utredning om alternativlokalisering bör av handläggningsskäl och kostnadsskäl inte drivas alltför långt.

Nordex delar inte Naturvårdsverkets uppfattning att uppförandet av vindkraftsparken kan anses vara avsiktligt störande enligt 4 § punkten 2 artskyddsförordningen. Det är inte alls säkert att fiskgjusen efter lämpliga försiktighetsmått kommer att störas på ett sådant sätt att artens överlevnadschanser, reproduktion eller utbredning påverkas.

Samtliga i Sverige naturligt förekommande fågelarter omfattas av 4 § artskyddsförordningen. Det måste i praktiken vara omöjligt att hitta platser för vindkraftsetablering där inga vilda fågelarter riskerar att påverkas på ett sätt som omfattas av paragrafen. Den tolkning av artskyddsförordningen som Naturvårdsverket verkar förorda skulle i princip innebära att varken vindkraft eller någon annan mänsklig verksamhet skulle kunna beviljas. Det skulle vara praktiskt orimligt att tillämpa förordningen på det sättet och det kan inte ha varit lagstiftarens mening.

Även om Nordex inte delar länsstyrelsens och Naturvårdsverkets farhågor beträffande fiskgjusarna är bolaget villigt att vidta försiktighetsmått. Nordex anser att en säkerhetszon om 500 meter är tillräcklig. Risken för kollisioner kommer troligen inte att minska nämnvärt genom ett ökat avstånd till två kilometer i förhållande till de aktuella bonas placering. Vid fastställande av skydds zoner ska – liksom vid övriga försiktighetsmått – en avvägning göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. En säkerhetszon på en eller två kilometer skulle omöjliggöra hela vindkraftsetableringen på platsen. Nordex föreslår vidare som villkor att uppförande av vindkraftparken inte får ske under fiskgjusarnas häckningstid, dvs. mellan den 1 april och den 20 augusti, samt att övrigt anläggningsarbete begränsas. Vidare föreslår bolaget att frågan om vilka slutliga villkor som i övrigt ska föreskrivas för att skydda fiskgjusarna i området skjuts upp till att avgöras två år efter att anläggningen i sin helhet har tagits i drift. Under prövotiden ska Nordex göra följande utredningar.

- 1) Vindkraftparkens påverkan på fiskgjusarna i området. Utredningen ska omfatta observationer under minst två fåltsäsonger under perioder då påverkan kan misstänkas och genomföras av sakkunnig. Samråd om upplägg och omfattning ska ske med länsstyrelsen innan det första verket har tagits i drift.
- 2) En inventering av döda fåglar för att säkerställa att vindkraftsanläggningen inte får oönskad inverkan på fågellivet i området.
- 3) Undersöka möjligheten att locka fåglarna till alternativa habitat lite längre bort.
- 4) Undersöka möjligheten att genomföra andra typer av skyddsåtgärder, som att

- kompensera för den fragmentering som parken riskerar att ge upphov till,
- utföra biotopförbättrande åtgärder vid andra boplatser eller fortplantningsområden för samma art,
- stödutfodra rovfåglar under vintern,
- tillskapa ett fågelskyddsområde för fiskgjuse på annan plats,
- omforma vegetationen/födosoksområdet så att fåglarna styrs undan från vindkraftparken.

Kunskapen om hur rovfågel påverkas av vindkraft i skogslandskap under anläggningstid och driftskede är begränsad och det finns skäl att förbättra kunskapsläget. För verksamheten ska också finnas ett kontrollprogram. Det bör innefatta en uppföljning av verksamhetens påverkan på fiskgjusarna i området. Förslag på kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheterna senast tre månader efter det att tillståndet har vunnit laga kraft. Med dessa försiktighetsmått anser bolaget att förutsättningarna för förbud enligt 4 § artskyddsförordningen saknas om Mark- och miljööverdomstolen skulle finna bestämmelsen tillämplig.

Nordex har efter Mark- och miljööverdomstolens förhandling i målet redovisat iakttagelser beträffande de tre fiskgjusebon som varit aktuella i målet. Bolaget har då konstaterat att det inte finns något kvar av vare sig boet på Västra Gullberg eller boet på Trollbergets norra sluttning. Till boet på Stormyran hade den 23 april ännu ingen fiskgjuse anlant.

YTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Energimyndigheten

Överklagandena bör avslås och mark- och miljödomstolens dom fastställas.

Vindbruk är ett viktigt nationellt intresse. Det måste få synas och ta plats. Området X010 angavs år 2008 av Energimyndigheten som riksintresse för vindkraft. I informationsmaterial och vid seminarier har informerats om att avgränsningen av riksintresseområdena inte är så exakt som en linje på kartan kan uppfattas. Särskilt i kuperad terräng kan avgränsningen vara missvisande upp till ungefär 500 meter eller mer. Mer högupplösta vinduppgifter visar betydligt bättre vindförhållanden väster om

området X010, varför områdets avgränsning åtminstone i väster bör betraktas som felaktig. Det är självklart att vindmätning sker där sökanden avser söka tillstånd och inte någon annanstans. Det är uppenbart att Gullberget har mycket goda förutsättningar för elproduktion från vindkraft.

Enligt Energimyndighetens bedömning finns det inte någon anledning att befara högre risk från iskast eller annan ljudpåverkan än i normalfallet. Sedvanliga försiktighetsåtgärder avseende eventuell isbildning och att följa det nationella riktvärdet om 40 dB (A) avseende ljud måste anses vara tillräckligt.

Vindkraftsanläggningen kommer att bli synlig från flera håll men påverkan på landskapsbilden blir inte större än vad som bör kunna accepteras. Anläggningen bör inte heller innebära sådan påtaglig skada på riksintresse enligt 4 kap. 2 § miljöbalken att tillstånd inte kan medges.

Energimyndigheten har vid Mark- och miljööverdomstolens förhandling i målet redovisat en vindkartering utförd 2011 som visar vindförhållandena på Gullberg och inom det närliggande riksintresseområdet för vindbruk.

Naturvårdsverket

Ansökan bör i första hand avslås. Lokaliseringen är olämplig enligt 2 kap. 6 § miljöbalken och alternativredovisningen i miljökonsekvensbeskrivningen är alltför kortfattad.

Som en del i lokaliseringsprövningen måste en bedömning göras av verksamhetens påverkan på häckande fiskgjuse och om den kan tillåtas enligt 4 § punkterna 2 och 4 i artskyddsförordningen (2007:845). Av EU-domstolens praxis följer att etablering av vindkraft faller under 4 § artskyddsförordningen. Det behövs vägledning från Mark- och miljööverdomstolen i frågan om innebörden av 4 § artskyddsförordningen vid prövning av verksamheter och åtgärder. Naturvårdsverkets tolkning är att alla verksamheter och åtgärder omfattas av förbudet om de riskerar att få den effekt på arter som bestämmelsen syftar till att reglera.

Fiskgjusen är inte rödlistad i Sverige, men i stora delar av Europa. Ur ett europeiskt perspektiv har Sverige ett stort ansvar för arten eftersom ungefär 35 % av den europeiska populationen häckar i landet. I miljökonsekvensbeskrivningen saknas underlag för en bedömning enligt 4 § artskyddsförordningen. Miljökonsekvensbeskrivningen måste åtminstone behandla hur verksamheten direkt eller indirekt kommer att påverka fiskgjuse och andra fågelarter samt vilka försiktighetsmått sökanden tänker föreslå. I detta fall kan etablering av vindkraft innebära att fiskgjusarna störs avsiktligt eftersom häckningen påverkas negativt och därmed i förlängningen även reproduktionen. Störningen bör kopplas till dess påverkan på artens bevarandestatus, såväl för den lokala populationen som för den biogeografiska nivån i landet.

Ansökningshandlingarna och miljökonsekvensbeskrivningen bör innehålla

- vilka arter som kan påverkas direkt eller indirekt av verksamheten
- de skyddade arternas bevarandestatus
- en noggrann beskrivning av hur åtgärden kan påverka arterna och deras livsmiljöer
- vilka förebyggande åtgärder som kan vidtas för att mildra effekten av åtgärden
- en redogörelse för om det finns andra alternativ att nå syftet som påverkar arten mindre

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle finna verksamheten tillåtlig måste buffertzoner mot boplatser samt in- och utflygningskorridorer vid placeringen av enskilda verk ordnas. Fiskgjusens bo har stor betydelse eftersom fågeln är mycket lokaltrogen och återvänder till samma plats år efter år. Ett skyddsavstånd som är baserat på flygrörelser och revirets storlek är att föredra framför generella avstånd. Bedömningen av skyddsavstånd bör därför göras från fall till fall. Underlag för detta saknas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun

Med hänsyn till en sammantagen påverkan på landskapsbilden, riksintresset Ljusnans dalgång, risken för störning på fågellivet – däribland fiskgjusen – och olägenheter i form av iskast och buller är platsen inte lämplig för lokalisering av vindkraft.

Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun

Mot bakgrund av påverkan på landskapsbilden, riksintresset Ljusnans dalgång, risken för störning på fågellivet och olägenheter i form av iskast och buller är platsen inte lämplig för lokalisering av vindkraft. En översiktsplan med tema vindkraft antogs av kommunfullmäktige i Bollnäs kommun den 31 maj 2010. Under rubriken ”kommunala mål” anges att landskapsbilden ska värnas i såväl de stora som små dalgångarna som redovisas på plankartan. Under rubriken ”Ljusnans dalgång” anges bland annat att dalgången har framstått som särskilt värdefull ur landskapsbildssynpunkt och att landskapsbilden ska skyddas. Vidare anges att en upplevelsemässig avgränsning av Ljusnans dalgång har eftersträvats där bergskrönen och bergssidorna ner mot Ljusnan ingår. Den upplevelsemässiga avgränsningen av dalgången överensstämmer inte med den lagstadgade avgränsningen av riksintresset enligt 4 kap. 2 § miljöbalken. I samband med länsstyrelsens arbete vid framtagande av riksintresseområden för vindkraft framförde såväl Bollnäs som Söderhamns kommuner synpunkter. Trots att området vid Gullberg förmodligen har goda vindförhållanden så delade länsstyrelsen kommunernas uppfattning om att området Gullberg och Trollberget var olämpligt mot bakgrund av negativ påverkan på riksintresset Ljusnans dalgång och landskapsbilden i Ljusnans dalgång samt områdets naturvärden. Detta talar emot att riksintresset så som mark- och miljödomstolen skriver skulle vara fellokaliserat. Bollnäs kommun bedömer att den sökta verksamheten strider emot hushållningsbestämmelserna i 4 kap. miljöbalken och att platsen inte uppfyller kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har i flera domar som gällt vindkraftsetableringar konstaterat att vindkraft som en förnyelsebar energiform syftar mot miljöbalkens mål i 1 kap. 1 § om hållbar utveckling. Sveriges riksdag har uppställt planeringsmål för vindkraft, men de nya etableringarna måste uppfylla miljöbalkens krav som bland annat omfattar hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken, samt lokaliseringsbestämmelsen i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Den nu aktuella etableringen – de nio vindkraftverk som mark- och miljödomstolen förklarat tillåtliga på Gullberg – ligger inom ett område som inte omfattas av riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken. Det omfattas inte heller av något områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken. Kommunstyrelsen i Söderhamns kommun har tillstyrkt tillstånd till etableringen. Det finns således inte något formaliserat hinder mot anläggningen på dessa grunder.

Länsstyrelsen och sakägare som överklagat mark- och miljödomstolens dom har dock framfört flera invändningar mot tillåtligheten, och har fått stöd från Naturvårdsverket, Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun samt Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun. Invändningarna har främst gällt risker för iskast och bullerstörningar, risker för störningar på fågellivet samt påverkan på landskapsbilden.

När det gäller riskerna för buller och iskast finner Mark- och miljööverdomstolen att förhållandena i detta mål inte motiverar någon annan bedömning än vad som följer av domstolens praxis, och att dessa risker inte innebär något hinder mot tillåtligheten.

Vid prövningen av en verksamhet som är tillståndspliktig enligt 9 kap. miljöbalken måste det i de fall det kan uppstå konflikt med artskyddsintresset, finnas ett underlag i miljökonsekvensbeskrivningen som gör det möjligt att bedöma verksamhetens förenlighet med artskyddsförordningen (2007:845).

I det nu aktuella målet redovisar miljökonsekvensbeskrivningen förekomst av fågelarter som dels av EU utpekats vara av gemenskapsintresse – de är upptagna på bilaga 1 till rådets direktiv (79/409/EEG) om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) – och dels ingår i fågelgrupper som är utpekade som särskilt utsatta för risker vid vindkraftsetableringar enligt Naturvårdsverkets rapport 6467, Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss. De fågelarter det är fråga om är fiskgjuse (rovfåglar) samt tjäder och orre (hönsfåglar). Av miljökonsekvensbeskrivningen och bolagets redovisning i övrigt framgår att det finns minst ett fiskgjusebo samt en spelplats för orre inom den planerade vindkraftparken om nio verk. Det finns dock inte underlag för att säkerställa att artskyddsförordningens

bestämmelser om fridlysning (4 § första stycket punkterna 2 och 4) eller eventuellt dispens från dessa bestämmelser (14 §) kan efterlevas.

I såväl vägledningsdokument från kommissionen (Guidance document. Wind energy developments and Natura 2000 samt Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the habitats Directive 92/43/EEC) som i Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen (2009:2) betonas vikten av att minimera störningar på känsliga arter genom att från början välja en lämplig plats för störande verksamheter. Detta synsätt stämmer väl med miljöbalkens hänsynsregel i 2 kap. 6 §.

Landskapsbilden i området har inte givits något formaliserat skydd genom att området exempelvis angivits som riksintressant för turism och friluftsliv, men frågan om skyddet av landskapsbilden i anslutning till riksintresset Ljusnans dalgång har utvecklats i översiktsplanerna för både Bollnäs och Söderhamns kommuner. I det tematiska tillägget om vindkraft till översiktsplanen för Söderhamns kommun omfattas Gullberg inte heller av något kommunalt intresseområde för vindkraft. Det närliggande intresseområdet för vindkraft (X010) som pekats ut av Energimyndigheten efter samråd med kommunen och länsstyrelsen har således även i översiktsplanen begränsats till enbart den östra delen av det ursprungliga förslaget till riksintresseområde som även omfattade Gullberg.

Bolaget har i miljökonsekvensbeskrivningen redovisat ett antal alternativa lokaliseringar för anläggningen inom Söderhamns kommun. Förutsättningarna för en etablering inom det mest närliggande alternativet – det utpekade riksintresseområdet för vindkraft X010 omedelbart öster om Gullberg – har dock inte redovisats annat än översiktligt. Bolaget har anfört att tillgången till vindenergi är bättre på Gullberg än inom riksintresseområdet och att det finns risk för turbulens bakom berget. Av den vindkartering som redovisats av Energimyndigheten framgår dock att energiinnehållet i vindarna inom riksintresseområdet inte på något avgörande sätt skiljer sig från vad som råder på Gullberg. En etablering inom riksintresseområdet skulle medföra en väsentligt mindre påverkan på landskapsbilden än det valda läget. Det finns således brister i miljökonsekvensbeskrivningen även vad gäller lokaliseringsutredningen och

det är inte osannolikt att det går att finna en plats där verksamheten kan bedrivas med mindre intrång och olägenhet.

Mark- och miljööverdomstolen finner därmed att bolaget inte visat att den valda platsen uppfyller kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken och att mark- och miljödomstolens dom ska upphävas och miljöprövningsdelegationens beslut om att avslå ansökan ska fastställas. Miljökonsekvensbeskrivningen har också sådana brister beträffande dels förutsättningarna att uppfylla artskyddsförordningen och dels utredningen av alternativa lokaliseringar att godkännandet av den ska upphävas.

Mark- och miljööverdomstolens dom får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Henrik Löv, tekniska rådet Anna Lena Rosengården samt hovrättsråden Håkan Åberg och Eywor Helmenius, referent. Domen är enhällig. Föredragande har varit hovrättsfiskalen Liisa Seim.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2011-08-30
meddelad i Östersund

Mål nr M 670-11

KLAGANDE

Nordex Sverige AB, 556756-9792
Kungsängsvägen 25
75 323 Uppsala

Ombud: Maria Brolin
Nordex Sverige AB
Kungsängsvägen 21
753 23 Uppsala

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
801 70 Gävle

2. Söderhamns kommun
Kommunstyrelsen
826 80 Söderhamn

3. Söderhamns kommun
Bygg- och miljönämnden
826 80 Söderhamn

4. Bollnäs kommun
Miljö- och byggnämnden
821 80 Bollnäs

5. Charlotta Dahlgren
Skedviksvägen 50
120 54 Årsta

6. Bosse Forsling
Kyrkvägen 36
820 29 Stråtjärä

7. Margareta Johansson
Rönningen 19
823 19 Kilafors

8. Jesper Mothander
Skedviksvägen 50
120 54 Årsta

Dok.Id 132533

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

9. Leif Åström
Snögatan 16 B
802 76 Gävle

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Gävleborgs läns beslut 2011-02-08 i ärende nr 551-4830-09, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd att uppföra och driva 11 vindkraftverk på Gullberg och Trollberget i Söderhamns kommun

DOMSLUT

Med ändring av miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Gävleborgs läns beslut den 8 februari 2011 förklarar mark- och miljödomstolen den sökta verksamheten tillåtlig för maximalt nio (9) vindkraftsverk på Gullberg samt avslår ansökan om två (2) vindkraftverk på Trollberget. Mark- och miljödomstolen visar målet åter till miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Gävleborgs län för meddelande av tillstånd till verksamheten och för tillståndet nödvändiga villkor och bestämmelser i övrigt.

YRKANDEN M.M.

Nordex Sverige AB (bolaget) har yrkat i första hand att miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Gävleborgs län (miljöprövningsdelegationen) beslut upphävs och mark- och miljödomstolen bifaller deras tillståndsansökan beträffande totalt 11 vindkraftverk vid Gullberget och Trollberget.

Bolaget har yrkat i andra hand att tillstånd medges att anlägga maximalt nio vindkraftverk på Gullberg.

Miljö- och byggnämnden i Söderhamns kommun, miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun samt Gävleborgs Ornitologiska förening vidhåller sina tidigare yrkanden om avslag på ansökan. Jesper Mothander och Charlotta Dahlgren synes även de vidhålla tidigare yrkande om, i första hand, avslag på ansökan och, i andra hand, att miljökonsekvensbeskrivning (MKB:n) ska förklaras vara ofullständig. Margareta Johansson synes yrka avslag i vart fall för etableringen vid Trollberget.

Leif Åström och Länsstyrelsen i Gävleborgs län har yrkat att mark- och miljödomstolen avslår bolagets överklagande och fastställer miljöprövningsdelegationens beslut.

Bolaget har som grund för sin talan anfört i huvudsak följande. Huvudskälet för avslaget synes vara att vindkraftverken kommer för nära riksintresset Ljusnans dalgång. Länsstyrelsen bedömer att vid en avvägning mellan intresset att kunna producera vindenergi och att skydda värdena i Ljusnans dalgång ska skyddet av riksintresset ges företräde. Lagstiftaren anser att hela miljöbalken ska tolkas utifrån portalparagrafen i 1 kap 1 § miljöbalken. Där betonas att en hållbar utveckling ska främjas så att kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Den ena klimatrapporten efter den andra betonar bland annat vikten av att i så stor grad det går, använda förnybar energi. Detta är ett övergripande mål från global till nationell nivå. Vid prövningen av de negativa effekterna för utsikten från dalgången bör tidsperspektivet också tillmätas betydelse. Vindkraftverken kan monteras ner efter att drifttiden löpt ut. Hela frågeställningen om landskapsbildspåverkan är då borta. En negativ påverkan efterlämnas inte till kommande generationer. Bolaget

anser därför att det är förenligt med lagstiftningen och de mål regeringen har satt upp att bifalla ansökan för vindpark Gullberg. I andra hand anser sökanden att en kortsiktigare lösning också kan till mötesgå om de två vindkraftverken på Trollberget inte byggs. Trollberget kommer då mellan de övriga nio vindkraftverken och riksintresset Ljusnans dalgång. Detta innebär att vindkraftsverkens visuella påverkan på Ljusnans dalgång minskar. Ansökan borde i vart fall bifallas i denna del. Länsstyrelsen bullernivå om 35 dB(A) måste anses alltför sträng i en utemiljö. I praktiken är det sällan som bullret från vindkraftverken kan förväntas komma upp denna nivå eftersom beräkningar är så kallade worst case-beräkningar. Bolaget anser liksom Energimyndigheten att 40 dB(A) måste anses utgöra tillräckliga krav. Om domstolen anser att 35 dB(A) måste uppfyllas kan antal och placeringar av vindkraftverken anpassas så att riktvärde uppfylls.

Generellt ansvarar alltid verksamhetsutövaren för eventuella skador från sin verksamhet. Det åligger verksamhetsutövaren att vidta tillräckliga säkerhetsåtgärder för att minska risker för iskast. Bolaget anser att det är tillfyllest om en platsspecifik utredning genomförs för att beräkna risken för iskast.

Enligt 2 kap. 7 § miljöbalken ska en rimlighetsavvägning göras. De enskilda sårintressen som har framförts i prövningsprocessen ska vägas mot nyttan med vindkraft lokaliserad på Gullberg och Trollberget. I denna avvägning så spelar det stor roll hur mycket det blåser, det vill säga vilken samhällsresurs vinden har just här. Bolaget har mätt vindhastigheten på aktuell plats sedan 2008. Medelvärde för Gullberg är nästan exakt 7 meter/sekund sedan en långtidsskorrelering har gjorts. Detta anses vara mycket goda vindförhållanden. Bolaget bedömer att intresset för Ljusnans dalgång inte kan bedömas som viktigare än att ta tillvara vinden på platsen. Kommunens högsta ledning har tillstyrkt ansökan.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har anfört i huvudsak följande. I likhet med bolaget och miljöprövningsdelegationen anser också länsstyrelsen att det faktum att Gullberg har goda förutsättningar för produktion av vindenergi ska tillmätas stor vikt vid prövningen av en vindkraftsetablering. Länsstyrelsen håller inte med bolaget om att det faktum att vindkraftverken kan monteras ned efter drifttidens slut

betyder att hänsyn inte behöver tas till påverkan på landskapsbilden vid etablering av vindkraft. Det framgår av Boverkets vindkraftshandbok att; ”Vindkraftverk utgör en ny typ av industriell arkitektur som till följd av sin skala och rotorbladens rörelse blir visuellt dominerande i landskapet – ofta över stora arealer. Utbyggnaden av vindkraften kommer att förändra landskapet och det är av största vikt att denna förändring genomförs medvetet med hänsyn till varje landskaps unika betydelse idag och i framtiden.” Påverkan på landskapsbilden ska tillmätas stor betydelse vid lokalisering av vindkraft och därmed även vid prövning av verksamhetens tillåtlighet. Länsstyrelsen anser i likhet med miljöprövningsdelegationen att lokaliseringen inte är lämplig med hänsyn till värdena i riksintresset Ljusnans dalgång. Detta även om de två vindkraftverken på Trollberget inte byggs. Praxis avseende riktvärden för buller är 40 dB(A) vid bostad. Detta överensstämmer med nattvärdena i Naturvårdsverkets allmänna råd för nyetablerad industriell verksamhet. Vid Gullberg finns ett område som är planlagt för fritidsbebyggelse och det framgår av ovan nämnda allmänna råd att under dessa förutsättningar bör bullerriktvärdet skärpas med 5 dB(A). Topografin innebär dessutom att det finns risk för vindskugga. Länsstyrelsen anser att dessa omständigheter ska tillmätas betydelse i det nu aktuella fallet. Länsstyrelsen anser i likhet med bolaget att det är viktigt att hänsyn tas till frågan om risker med iskast. Det är inte acceptabelt om lokalisering av vindkraft innebär att områden där människor frekvent vistas (t.ex. vid bostad) riskerar att utsättas för iskast från vindkraftverk. Hänsyn till trafiksäkerheten på den allmänna vägen är även en viktig aspekt. Sammanfattningsvis gör länsstyrelsen, med hänsyn till de samlade värdena i riksintresset Ljusnans dalgång samt det intrång och olägenhet som verksamheten kan medföra, bedömningen att platsen inte är den mest lämpade för vindkraftsetablering. Länsstyrelsen anser därför att överklagandet ska lämnas utan bifall.

Kommunstyrelsen i Söderhamns kommun har vidhållit att man tillstyrker bolagets ansökan.

Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun har anfört i huvudsak följande. Bolaget anför som skäl till varför negativa effekter för utsikt från Ljusnans dalgång skulle accepteras att vindkraftverken kan monteras ner efter att drifttiden löpt ut.

Det är ett resonemang som, om det skulle praktiseras allmänt, innebär att i princip all etablering av vindkraft med hänsyn till synbarhet skulle tillåtas, eftersom uppförda verk sedan går att demontera. Slutsatsen blir i så fall att inga utseendefrågor vid någon vindkraftetablering skulle behöva beaktas. Drifftiden för ett vindkraftverk med nuvarande teknik är cirka 25 år. Det är en avsevärd tid också när det gäller landskapspåverkan från vindkraft. Risken för iskast kommenteras av bolaget med att en platsspecifik utredning skulle vara tillfyllest. Bolaget har inte presenterat någon sådan i ansökan, vilket är en brist, men bygg- och miljönämnden har ändå, med hänsyn till avstånd och höjdförhållanden, bedömt att risken för iskast inte kan bortses ifrån. I det teoretiska iskastområdet finns inte bara en allmän väg, utan också en tjärn som nyttjas för sportfiske, Öratjärnen, belägen öster om Gullberg och väster om den allmänna vägen. Bygg- och miljönämnden avstyrker ansökan i sin helhet.

Leif Åström har anfört i huvudsak följande. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har tidigare tagit fram en plan för utbyggnad av vindkraft som är av riksintresse. I detta arbete bedömde länsstyrelsen att Gullberg och Trollberget är olämpliga för vindkraftutbyggnad med hänsyn till närheten till Ljusnans dalgång, som sedan tidigare ansetts vara ett naturområde av riksintresse. Istället angav Länsstyrelsen ett område öster om de aktuella bergen som en alternativ plats. Söderhamns kommun har i sitt arbete med en översiktsplan för vindkraft i kommunen valt att, med samma motiv som länsstyrelsen, exkludera Gullberg och Trollberget från utbyggnad av vindkraft. I översiktsplanen har kommunen valt att göra en gränsdragning om 1 000 meter från vattenytan avseende Ljusnans dalgång, vilket innebär att den aktuella platsen hamnar inom dalgången. Även Bollnäs kommun har avstyrkt en utbyggnad på den aktuella platsen. Han delar denna bedömning och anser att Ljusnans dalgång bör skyddas från vindkraftsutbyggnad. En vindkraftspark på Gullberg och Trollberget skulle dominera och helt prägla landskapsbilden. Förslaget från bolaget innebär att Stormyren i det närmaste skulle bli omringad av vindkraftverk. Stormyren är en del av Gullberg med stora naturvärden med ett rikt fågelliv. Sverige har ratificerat den europeiska landskapskonventionen som slår vakt om och erkänner betydelsen av det omgivande landskapet. Det är ett brott mot andan och intentionerna i landskapskonventionen att bygga en miljöförstörande vindkraftspark inom eller i nära anslutning

till ett naturområde av riksintresse. Miljön och naturvärdena är bygdens stora tillgångar.

Margareta Johanson har anfört i huvudsak följande. Om byggnationen ska uppföras bör kravet på 35 dB(A) uppfyllas. Hon är negativ inställd till vindkraftverk på Trollberget p.g.a. det korta avståndet till Ljusnans skyddsvärda område. Vindkraftverken skulle medföra en genomgripande förändring.

Charlotta Dahlgren och Jesper Mothander har anfört i huvudsak följande. Miljökonsekvensbeskrivningen bygger på beräkningar på 145 meter höga vindkraftverk. Nordex avser dock att uppföra 150 meter höga verk, vilket väsentligt påverkar beräkningar av sådant som redan miljökonsekvensbeskrivningen är problematiskt: bullerspridning, iskast, skuggor. Exploatörens beräkningar om levererad elproduktion bygger på ofullständig mätdata av vindförhållanden. Endast fyra månader är mätta från slutet av augusti 2008 till slutet av februari 2009, med mätuppehåll mitten av november till mitten av december. Exploatören vill bebygga området för att det kostar minst, eftersom det är lätt att ansluta till elnät. Det finns en mängd andra mindre lönsamma områden i kommunen där vindförhållandena är lika goda.

DOMSKÄL

Målet, där syn har hållits, har avgjorts på handlingarna.

Sveriges riksdag har bestämt att vindkraften i Sverige ska byggas ut. En utbyggnad av vindkraften anses utgöra en viktig del i samhällets strävan mot en hållbar utveckling och är därmed ett angeläget allmänt intresse. Främjandet av produktion av förnyelsebara energikällor är vidare viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmålen för vindkraft som antagits av Sveriges riksdag (se bl.a. Prop. 2001/02:143, 2005/06:143 och 2008/09:163). Nyttan av en enskild vindkraftsetablering måste dock alltid vägas mot de skador och olägenheter som etableringen medför för motstående enskilda och allmänna intressen. Då anläggande och drift av en vindkraftsanläggning defini-

tionsmässigt är att bedöma som miljöfarlig verksamhet ska den därför tillåtlighetsprövas utifrån miljöbalkens hänsyns- och tillåtlighetsregler

Den planerade platsen för vindkraftsparken på Gullberg och Trollberget är inte belägen i ett område av riksintresse. Det aktuella området är dock beläget intill Ljusnans dalgång, som är av riksintresse enligt 4 kap. 2 § miljöbalken med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området. Inom området ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Omedelbart öster om Gullberget är ett område (X010) vid Slätberget och Skidtjärnen avsatt som riksintresse för vindkraft.¹ Runt Trollberget har år 2005 tecknats ett naturvårdsavtal mellan Skogsstyrelsen och markägaren. Avtalet som gäller i 50 år föreskriver att markägaren inte får vålla skada på mark och vegetation.

Såsom miljöprövningsdelegationen redogjort utgör varken översiktsplanen eller tillägget till översiktplanen, tema vindkraft, något hinder mot byggandet av vindkraftsparken. Kommunstyrelsen i Söderhamns kommun har tillstyrkt ansökan, varför det, trots miljö- och byggnämndens och kultur- och samhällsutvecklingsnämndens avstyrkan, inte föreligger hinder mot att pröva ansökan.

Av ”Kulturmiljöanalysen och arkeologiska utredningen” som bifogats miljökonsekvensbeskrivningen framgår att landskapsbilden är generellt tålig för vindkraftsetablering till följd av storskaligheten och de kraftfulla landskapselementen. Skalan i de stora landskapsrummen vid sjöarna och det oftast stora avståndet mellan bygder, vägar och Gullberg leder till att vindkraftverken för det mesta kommer att upplevas från stora avstånd. Landskapet präglas generellt av många mänskliga verksamheter etablerade vid olika tidpunkter såsom ex. industrier, moderna vägar, järnvägar,

¹ Enligt mark- och miljödomstolens mening föreligger övervägande sannolikhet för att riksintresset är fellokaliserat eftersom området är placerat omedelbart öster om den brant som Gullberget har i öster och därför till stor del kommer i vindskugga för de sydvästliga vindar som huvudsakligen är förhärskande i Sverige. För detta talar även ett utlåtande från Energimyndigheten, se bilaga 17 till miljökonsekvensbeskrivningen (MKB:n) samt de vinddatauppgifter som presenterats, se bilaga 18 till MKB:n.

kraftledningar och skidanläggning. Vyerna över sjön Bergviken mot de stilla och eviga bergen och deras orörda siluetter mot himlen kommer på sina håll att störas av den moderna anläggningen och rotorbladens rörelse.

Vid mark- och miljödomstolens syn på platsen kunde konstateras att vindkraftverken skulle placeras på en skogsbeklädd höjd ovanför Ljusnans dalgång. Verken kommer att vara synliga från ett flertal samhällen vid Ljusnans dalgång och sjön Bergviken. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning är dock påverkan på landskapsbilden inte större än vad som får accepteras. Etableringen kan inte heller anses inverka menligt på riksintresset Ljusnans dalgång. Verken kommer att uppföras på ett acceptabelt avstånd från bebyggelse och störningarna beträffande buller, iskast och risker för fågelkollisioner kan enligt mark- och miljödomstolens bedömning av vad som framgått i målet, genom avpassade villkor hållas inom de gränser som brukar tillämpas i mål av detta slag. Med hänsyn till naturvårdsavtalet och den påverkan en etablering av vindkraftverk skulle medföra på omgivningarna av Trollberget ska dock vindkraftverk inte tillåtas på Trollberget.

Den ansökta verksamheten är tillåtlig avseende Gullberg och bolagets andrahandsyrkande ska därför bifallas. Med hänsyn till instansordningsprincipen bör målet återförvisas till miljöprövningsdelegationen för meddelande av tillstånd och för tillståndet nödvändiga villkor och bestämmelser i övrigt.

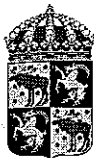
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 20 september 2011. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Lars-Göran Bennmarker

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lars-Göran Bennmarker, ordförande, och tekniska rådet Ove Eriksson samt de särskilda ledamöterna Siv Nyberg (skiljaktig) och Uno Norberg (skiljaktig). Föredragande har varit beredningsjuristen Paulina Rautio. Skiljaktig mening, se bilaga 3.

Länstyrelsen
Gävleborg

Miljöprövningsdelegationen
Miljöskydds-enheten
Ulrika Nilsson
Tel: 026-17 10 96
ulrika.nilsson@lansstyrelsen.se

BESLUT
2011-02-08

1 (17)
Dnr 551-4830-09
Dossnr 2182-1014

Nordex Sverige AB
Kungsängsvägen 21
753 23 UPPSALA

Beslut avseende ansökan om tillstånd till Vindpark Gullberg

Beslut

Miljöprövningsdelegationen avslår Nordex Sverige AB:s (bolaget), 556756-9792, ansökan om tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva en gruppstation för vindkraft om högst 11 vindkraftverk på fastigheterna Lynäs 1:18, Norrbo 1:25 m.fl. i Söderhamns kommun.

Miljöprövningsdelegationen finner att miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) i ärendet uppfyller de krav som ställs i 6 kapitlet miljöbalken (MB).

Redogörelse för ärendet

Ärendets handläggning

Ärendet har föregåtts av samråd med länsstyrelsen, Bygg- och miljöavdelningen i Söderhamns kommun och Bygg- och miljökontoret i Bollnäs kommun, verksamheter, organisationer, myndigheter, berörda markägare och allmänhet. Länsstyrelsen informerade den 23 juni 2008 (dnr 551-9521-08) att verksamheten antas medföra en sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap 4 § MB.

Ansökan och tillhörande MKB kom in till miljöprövningsdelegationen den 24 april 2009 och kompletterades den 11 september 2009 och den 20 november 2009. Ärendet kungjordes den 25 september 2009 i Söderhamnskuriren och den 22 januari 2010 i Söderhamnskuriren och Ljusnan.

Kultur- och samhällsutvecklingsnämnden och Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun, Räddningstjänsten Södra Hälsingland, Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, Försvarsmakten, Energimyndigheten, Kommunikationsmyndigheten PTS, Transportstyrelsen, Vägverket, Banverket, 3GIS, Fortum Distribution, Helsing Airport och Kammarkollegiet har beretts tillfälle att yttra sig. Söderhamns kommun har hörts avseende tillstyrkande enligt 16 kap 4 § MB.

Sökande har beretts tillfälle att lämna synpunkter på de yttranden som kommit in.

Ansökan och MKB

Av ansökningshandlingarna framgår bland annat följande:

Lokalisering

Området ligger på höjderna Gullberg och Trollberget söder om Bergvik i Söderhamns kommun och berör bl.a. fastigheterna Lynäs 1:18 och Norrbo 1:25. Avståndet till närmaste bostad är ca 750 m och till sjön Bergviken ca 800 m.

Enligt kommunens översiktsplan ligger Gullberg inom ett område (R2) med särskilda rekommendationer för att i första hand tillgodose skogsbrukets behov och markintressen. Inom området finns också ett kommunalt naturvårdsintresse utpekad, Stormyran (R4:46). Ytterligare två områden av intresse för naturvården Öratjärn (R 4:47) och ett område med lövskog (R 4:65) finns öster respektive väster om området. Ljusnan mellan Färila och Bergvik är av riksintresse för rörligt friluftsliv utpekad enligt 4 kap 2 § MB. I översiktsplanen redovisas en utökning av området från Bergvik och till havet. Bergviken omfattas av utökat strandskydd om 200 m.

Öster om Gullberg finns ett område av riksintresse för vindbruk (X010). Det är inte aktuellt att etablera vindkraft inom riksintresset eftersom vinden nedanför berget är turbulent och har lågt energiinnehåll.

Allmänna hänsynsreglerna

Av de alternativa lokaliseringar som utretts bedöms Gullberg vara det mest lämpade området för etablering av vindkraft. Gullberg är ca 250 m högt vilket ger ett fritt och ostört vindläge. Tillgången till väl utbyggd infrastruktur och anslutningsmöjligheten till elnät är god.

Bolaget har mångårig erfarenhet av projektering av uppförande av vindkraft. De utredningar och undersökningar som genomförts som underlag till MKB:n säkerställer att tillräcklig kunskap erhålls för projektet. Vindkraftverken är typgodkända i ett EU-land och använder modern teknik. Delarna kan återanvändas respektive återvinnas och platsen kan återställas. Produktionen av vindenergi innebär att produktionen från förnybara källor ökar. Kemiska produkter nyttjas i slutna system som förhindrar att eventuellt läckage når omgivningen.

Verksamhetsbeskrivning

Vindkraftsparken kommer att bestå av maximalt 11 vindkraftverk, varav två på Trollberget och 9 på Gullberg. Vindkraftverkens totalhöjd blir maximalt 150 m. Den totalt installerade effekten är beroende av det slutliga antalet verk och

deras storlek men blir maximalt 27,5 MW. Elproduktionen förväntas uppgå till 55 GWh per år.

Projektområdet omfattar ca 2,3 km², varav 2 % kommer att upptas av vägar och uppställningsplatser. I första hand kommer befintliga vägar att användas och vid behov förstärkas. Vägarna behöver vara ca 4,5 m breda, exklusive diken, och förläggas inom en ca 10 m bred korridor fri från träd. Material för bygge av väg och uppställningsplatser kommer att tas från schaktmassor som uppstår vid anläggande av fundament samt från lokala källor så långt det är möjligt.

Vindkraftverken kommer att kopplas samman med ett internt ledningsnät som främst grävs ned längs befintlig och planerad väg. Transformatorstationer placeras i fristående byggnader om några kvadratmeter invid varje vindkraftverk. Det finns tre alternativ för anslutning till elnätet; transformatorstation vid Bergvik, väster om Marmaskogen eller regionledning norr om Bergvik. Anslutningsledningen kommer sannolikt att bestå av markförlagd kabel, men om luftledning blir aktuellt dras den om möjligt i befintlig ledningsgata.

I byggfasen krävs omfattande transporter under en begränsad tid. För transport används lastbil, grävare och hjullastare. Vindkraftverken transporteras vanligen med fartyg från Tyskland och kontakt har tagits med Orrskärs hamn i Ljusne, som eventuellt kommer att användas. Från hamnen sker transport på lastbil. Lämpligt vägval utreds i senare skede.

Vindkraftverkens livslängd beräknas till ca 25 år. I samband med att vindkraft-parken avvecklas återställs området. Fundament tas bort eller jämnas av och täcks med jord. Anlagd väg tas bort om markägaren så vill och elkablarna grävs upp, om så krävs. Medel för att bekosta nedmontering kommer att avsättas enligt villkor i tillståndet. Till viss del kan nedmonteringen finansieras av vindkraftverkens skrotvärde.

Risker

Mineral- eller syntetolja och smörjmedel används i hydraulsystemet för automatisk smörjning av lager och växellåda. Varje vindkraftverk innehåller ca 700 l olja och 110 l kylarvätska. Skulle läckage uppstå utgör rotornav, maskinhus och övre delen av tornet ett slutet system som säkerställer att läckage till omgivningen inte sker. Dessa utrymmen inspekteras vid varje service. Om olja används i transformatorstationer kommer dessa att vara konstruerade så att utsläpp förhindras.

Vindkraftverken är utrustade med ett övervakningssystem, som innebär att maskinerna stoppas vid extrema vindar eller om temperaturen i maskinen blir för hög. Varje vindkraftverk är utrustat med åskledare ansluten till jord. Is och

snö kan vid speciella väderleksförhållanden falla ned inom 350 m från vindkraftverken. Ingen stadigvarande verksamhet eller bebyggelse finns på ett sådant avstånd, varför risken för skador till följd av haveri eller iskast bedöms som mycket liten. För att minimera risken kommer varningsskyltar att sättas upp på samma sätt som vid t.ex. mobilmaster.

Vindkraftverken kommer att vara markerade enligt Luftfartsstyrelsens regler för att säkerställa flygsäkerheten. I det här fallet blir det fråga om blinkande medelintensivt röd belysning på maskinhuset. Vid närhet till bebyggelse finns möjlighet att avskärma ljuset så att ljusstrålen inte träffar markytan inom fem kilometer från vindkraftverket. Ljusen synkroniseras mellan vindkraftverken så att de blinkar samtidigt. Påverkan på lufrummet och flygverksamheten har utretts. Det har där konstaterats att sektorhöjden för en sektor (Minimum Sector Altitud, MSA-yta) vid Helsinge Airport måste höjas från 1 900 till 2 300 ft. Nordex har i samarbete med övriga vindkraftsprojektörer i området tecknat en överenskommelse med flygplatsen med avsikten att höja ytan och räkna om befintliga instrumentlandningsprocedurer.

Miljökonsekvenser

Påverkan på landskapsbilden är oundviklig vid vindkraftsetableringar eftersom vindkraftverken måste placeras på öppna ytor eller höjder i landskapet där det är tillräckligt goda vindförhållanden. En vindkraftpark på Gullberg kommer att vara synlig på långt håll från bebyggelse och vägar utmed Bergviken och Marmen. Landskapet är storskaligt och kuperat med höjder och skogspartier som till viss del skymmer utblickarna mot berget. Det präglas av mänsklig aktivitet där element som kraftledningar, master, broar, järnvägar, större gårdar och kyrkor fungerar som landmärken. Vindkraften blir i detta sammanhang ytterligare ett synligt lager av mänskligt nyttjande. Samtidigt kommer detta inslag på sina ställen att inkräkta på vyerna och det uttryck av orörd natur som de skogsklädda bergen ger i ett landskap där kontrasten är påtaglig mellan de mörka skogsbevuxta bergen och avsnitten med ljusa sjöar och odlingsbygd. Sammantaget bedöms dock landskapsbilden som generellt tålig för vindkraft.

Ljusnans dalgång utgör ett riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap 2 § MB. För att trygga allmänhetens tillgång till platser för bad och friluftsliv har strandskyddet utökats till 200 m längs Ljusnan, Bergviken och Marmen. Vindkraftparken försvårar inte tillgängligheten till ett område och bedöms inte påverka möjligheterna till friluftsliv eller turism i området. Påverkan är framförallt indirekt genom avtrycket i landskapet. Det kan uppfattas som störande men även som ett mäktigt inslag, som kan utgöra ett turistmål i sig.

Tillfartsvägar kan planeras så att fornlämningar och kulturlämningar nedanför berget bevaras. Vindkraftparken kommer därmed inte i konflikt med några fornlämningar.

Gullberg är ett kalottberg, som sluttar brant i stort sett i alla vädersträck. Skog dominerar, men här finns också mycket hällmark och en del våtmark. Det är framförallt i de brantaste sluttningarna som högre naturvärden återfinns. Uppe på platån finns dock ett område, Stormyran, vars höga naturvärde knutet till dess hydrologi och betydelse för fågelfaunan. Större delen av arealen på bergsplatåerna har varken speciella naturvärden eller är särskilt känsliga och lämpar sig för etablering av vindkraft. Våtmarkernas hydrologi kommer inte att påverkas om vindkraftverk och infrastruktur anläggs utanför de områden som i naturinventeringen utpekats som känsliga. Åtgärder för att bibehålla vatten genomströmning kommer vid behov att vidtas. Påverkan på fågel minimeras om vindkraftverken placeras några hundratal meter från ett fiskljusebo i anslutning till Stormyran och en sammanhängande trädbård lämnas kvar runt myren eftersom den utgör ett värdefullt område för ugglor och orrar. Området bedöms inte utgöra någon värdefull fladdermusbiotop. Skulle det visa sig att vindkraftverken ändå ger upphov till kollisioner kan detta åtgärdas genom att vindkraftverken stoppas vid vindstyrkor lägre än 4 m/s under den årstid fladdermusaktivitet förekommer. Undviks om möjligt anläggningsarbeten mellan 1 maj och 15 juni minimeras dessutom störningarna på övrigt djurliv i området.

Vindkraftverken ger upphov till buller. Ljudberäkningar som har genomförts för två alternativa parkutformningar, 11 vindkraftverk av modellen N90 respektive 9 vindkraftverk av modellen N100, visar att ljudnivåerna för båda alternativen kommer att underskrida 40 dB(A) vid bostäder. Ljudberäkningen anger ett värsta fall där ingen hänsyn tas till markdämpning och utifrån antagandet att det alltid blåser från vindkraftverken mot det ljudkänsliga området.

När solen står lågt på en klar himmel kan vindkraftverken ge upphov till svepande skuggor. Om skuggorna når bostadshus kan de uppfattas som störande. Beräkningar av skuggtiden vid bostäder har genomförts utifrån ett värsta fall där solen alltid skiner från en klarblå himmel, vindkraftverken alltid går, rotorn är vinklad mot bostadshuset och hänsyn inte tas till hinder i form av vegetation och byggnader. Beräkningen visar att den teoretiskt maximala skuggtiden för störningskänslig bebyggelse inte överstiger 30 timmar per år, vilket ska garantera att den faktiska skuggtiden inte överstiger 8 timmar per år. Om risk för skuggor föreligger kan vindkraftverk förses med skuggdetektorer som automatiskt stänger av turbinen under den kritiska tiden.

Yrkande

Bolaget ansöker om tillstånd enligt 9 kap MB för att uppföra och driva en gruppstation om högst 11 vindkraftverk (kod enligt FMH 40.90) på Gullberg och Trollberget inom markerat område i bilaga A till ansökan och yrkar på följande:

1. Den sammanlagda uteffekten får vara högst 27,5 MW.
2. Igångsättningstiden bestäms till 5 år från lagakraftvunnet tillstånd.
3. Tillståndet ska gälla 35 år från tidpunkten för lagakraftvunnet tillstånd.

Bolaget föreslår följande villkor:

1. Om inte annat framgår av nedan angivna villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökande uppgivit eller åtagit sig i ansökan eller miljökonsekvensbeskrivningen.
2. Vindkraftverken får ha en totalhöjd om maximalt 150 m över mark.
3. Maximalt 11 vindkraftverk får placeras inom etableringsområdet markerat på karta i bilaga A. Vindkraftverkens inbördes placering inom etableringsområdet ska fastställas i samråd med tillsynsmyndigheten.
4. Samtliga vindkraftverk ska ges en enhetlig utformning och diskret färgsättning.
5. Placering av nya vägar och kranuppställningsplatser ska fastställas i samråd med tillsynsmyndigheten.
6. Tillståndsinnehavaren ska samråda med tillsynsmyndigheten och berörd kommun gällande närmare bestämning av placering och utformning av elkablar och anslutningsledningar.
7. Innan vindkraftverken tas i drift ska varningsskyltar med information om risk för nedfallande is sättas upp.
8. Vindkraftverken ska förses med hindermarkering enligt anvisningar från Transportstyrelsen.
9. Tillståndsinnehavaren ska senast en månad innan vindkraftverken uppförs meddela LFV, Försvarmakten, Sjöfartsverket och PTS varje vindkraftverks position och totalhöjd.
10. Vindkraftverken ska utrustas med åskledare samt med automatstopp.
11. Ekvivalent ljudnivå från verksamheten får som riktvärde utomhus inte överstiga 40 dB(A).

12. Roterande skuggor från vindkraftverkens rotorblad får inte förekomma under mer än 8 timmar per år vid varje enskilt bostadshus.
13. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras och förvaras på ett sådant sätt att eventuellt spill och läckage samlas upp och tas omhand.
14. Ett kontrollprogram som möjliggör en bedömning av hur tillståndet med villkor följs ska inlämnas till tillsynsmyndigheten innan anläggningen tas i drift.
15. Tillståndsinnehavaren ska senast det 10:e driftåret ställa säkerhet hos Länsstyrelsen i Gävleborgs län med 300 000 kr för varje vindkraftverk avseende kostnaderna för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda enligt 16 kap 3 § miljöbalken.
16. I samband med driften av ett eller flera vindkraftverk avslutas ska en plan för verksamhetens avveckling och återställande av området godkännas av tillsynsmyndigheten.

Yttrande

Kommunstyrelsen, Söderhamns kommun tillstyrker tillståndsansökan utifrån en helhetsbedömning som utöver miljö- och landskapsbildafrågor även tar hänsyn till utvecklings- och tillväxtfrågor.

Kultur- och samhällsutvecklingsnämnden i Söderhamns kommun avstyrker föreslagen lokalisering med hänsyn till gällande översiktsplan, riksintresset Ljusnans dalgång samt förslag till tematisk översiktsplan vindkraft. Av gällande översiktsplan antagen 2006 framgår att landskapsbilden ska skyddas i Ljusnans dalgång. Även om aktuellt exploateringsområde formellt inte är beläget inom riksintresseområdet kommer dalgångens värden att påverkas starkt av en etablering. En del av exploateringsområdet har i ett tidigare skede ingått i ett föreslaget riksintresseområde för vindbruk. I samråd mellan kommunen och länsstyrelsen föreslogs dock att denna del av området skulle tas bort med hänsyn till Ljusnans dalgång.

Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun avstyrker i sin helhet etablering av vindkraft på Gullberg och framför att:

- Den påverkan som vindkraftparken kan ha på människor som bor i närheten eller som utnyttjar närbelägna friluftsområden är inte till fullo utredd. Topografin innebär att risken för vindskugga kan vara betydande i vissa områden. Vindskugga kan uppstå när ett vindkraftverk är placerat på en högre marknivå än det störningskänsliga området t.ex. bostaden är belägen. Vindstyrkan kan då vara högre vid vindkraftverket än vid bostaden och ljudet blir därför mer framträdande vid bostaden. För denna typ av områden

rekommenderar Naturvårdsverket att riktvärdet vid bostäder sätts till 35 dB(A).

- Inlämnade MKB saknar redovisning av utförda skuggberäkningar i tabellform, vilket gör det svårt att bedöma om föreslagen layout uppfyller normala riktvärden.
- Enligt Vindkraftshandboken (Boverket) bör det finnas ett skyddsavstånd mellan vindkraftverken och platser där människor ofta vistas, för att minimera riskerna för att allmänhet och egendom ska skadas till följd av exempelvis iskast. De två bergstopparna vid Gullberg reser sig 100-200 m över omgivande marknivåer, med mycket branta bergssluttningar. Topografin innebär därmed att det teoretiska kastavståndet kan bli betydligt längre än vad som normalt brukar anges som riskavstånd. Med hänsyn till risker för allmän väg, närliggande besöksplatser (fisketjärn, vindskydd) och bostäder avstyrks vindkraftverken på Trollberget (nr 10 och 11) och nr 5-9 på Gullberg.
- På höjderna finns totalt tre fiskgjusebon, med två häckande par. Även tornfalk häckar i området. Sverige har ett stort ansvar för fiskgjuse som art, eftersom en stor del av den europeiska populationen finns i vårt land. Det finns rekommendation på säkerhetszon för fiskgjusebon på 500 - 700 m (Expert opinion as a tool for quantifying bird tolerance to human disturbance, Whitfield, D. Philip m.fl. 2008). Detta skulle kunna användas som en grov uppskattning för bedömning av respektavstånd, men specifika studier kopplat till vindkraftverk behövs. Samtliga verk på Gullberg hamnar inom en radie av 700 m från ett bo, med sju stycken så nära som inom 200-500 m.
- Landskapsbildspåverkan bedöms bli mycket stor och detta i ett område där landskapsbilden enligt gällande översiktsplan bör värnas. Ljusnans dalgång är dessutom ett riksintresse enligt 4 kap 2 § MB.
- Nämnden anser vidare att beskrivningen såväl alternativa lokaliseringar som utformningar bör fördjupas och att samtliga tekniska beskrivningar och bilagor bör vara redovisas på svenska.

Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun avstyrker föreslagen lokalisering i överensstämmelse med det pågående arbetet med översiktsplan tema vindkraft. Kommunen anser att den riksintressanta Ljusnans dalgång ska hållas fri från vindkraft med hänsyn till natur-, kulturvärden, turismen och friluftslivet.

Vägverket framför att transporter av vindkraftverk är långa och vissa mycket tunga och det krävs därför dispens från Vägverket för att få köra på det allmänna vägnätet. Det kan dessutom krävas åtgärder för att t.ex. bredda eller öka bärigheten på det allmänna vägnätet för att transportererna ska kunna ta sig fram. Historiskt värdefulla vägar och broar samt landsvägsalléer kan inskränka möjligheten till alternativa färdvägar. Då ledtiderna för åtgärder i vägtransport-

systemt är betydande bör utredning angående färdvägar från mottagningshamn till anläggningsområdet göras tillsammans med Vägverket i ett tidigt skede. På grund av risken för iskast anser Vägverket att skyddsavståndet till allmänna vägar bör överstiga 350 m.

Banverket gör utifrån redovisade koordinater bedömningen att vindkraftparken inte kommer att medföra störningar för Banverkets interna radiolänkförbindelser. Om det är aktuellt att ändra vindkraftverkens placering bör Banverket informeras om detta.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap framför att vindkraftverkens placering kan bli ett problem för framtida utbyggnad av radiokommunikationssystemet RAKEL (för skydd och säkerhet), men i nuläget utgör placeringen inte något hinder.

Skogsstyrelsen anser att vindkraftverk på Trollberget kommer att vara svårt att förena med det naturvårdsavtal som tecknades 2005 mellan Skogsstyrelsen och markägaren och som gäller i 50 år. Avtalet gäller området runt Trollberget och handlar om att inte vålla skada på mark och vegetation. Byggs vindkraftverk på Trollberget tvingas man dra väg genom området som omfattas av naturvårdsavtalet. I övrigt har Skogsstyrelsen inget att erinra mot etableringen.

Transportstyrelsen meddelar att området ligger inom den MSA-påverkade ytan vid Söderhamns flygplats. Högsta hinder i den aktuella sektorn är idag 487 m, vilket avser den sammanlagda höjden av mark plus byggnadsobjekt. Vindkraftverken på Gullberg kommer inte att överstiga denna höjd och påverkar därmed inte MSA-ytan.

Helsinges Airport konstaterar att Gullberg omfattas av det område som har stor känslighet för höga byggnadsverk. Det ligger inom flygplatsens MSA-påverkade yta och berör dessutom direkt vissa fastställda instrumentlandningsprocedurer. Helsinges Airport avvaktar Luftfartsverkets konsekvensbedömning för flygplatsen innan ställning tas till vindkraftparken.

Bosse Forsling, Gävleborgs ornitologiska förening framför att en vindkraftpark på Gullberg inte kan accepteras eftersom Gullberg är en häckningsplats för många fågelarter. På Gullberg finns två fiskgjusebon som används av ett par som för arten haft ett mycket bra häckningsresultat med många ungar. Båda bona ligger mitt i den tilltänka vindkraftsetableringen. Det finns ytterligare ett fiskgjusebo på Trollberg ca 1 km från närmaste vindkraftverk vilket är det närmsta avstånd som kan accepteras till fiskgjusebon. Gröngöling, gråspett och tornfalk häckar då och då i området och vid något tillfälle har även den tretåiga hackspetten häckat här. Vid Stormyren förekommer orrspel.

Leif Åström avstyrker ansökan och påtalar att etableringen skulle dominera och helt prägla landskapet vid Bergviken. Den innebär också att Stormyran, med höga naturvärden, fiskegjusebo och plats för orrspel, skulle bli omringad av vindkraftverk. Gullberg är också en häckningsplats för tjäder en art som är starkt påverkad av det moderna skogsbruket.

Margareta Johansson framför osäkerhet kring möjligheten att använda befintlig by- och skogsbilväg för transporter, om det gjorts tillräckligt med studier av djur och växter för att kunna bedöma att dess inte påverkas negativt samt att det blir en stor förändring av landskapsbilden i riksintresset Ljusnans dalgång.

Jesper Mothander och Charlotta Dahlgren yrkar i första hand på att tillstånd ej medges och i andra hand på att MKB:n avvisas som ofullständig. Den föreslagna placeringen kommer väsentligt att påverka riksintresset Ljusnans dalgång. Den innebär dessutom en stark påverkan på vår fastighet med utsikt över bergryggens sträckning på andra sidan sjön. MKB:n brister dessutom på flera punkter bl.a. har beräkningar och skuggor utgått från ett vindkraftverk med en totalhöjd på 145 m, medan ansökan omfattar en totalhöjd på 150 m. Vindförhållandena har dessutom endast mätts under 5 månader och bolaget skriver själva att vindhastigheterna skulle kunna bli annorlunda efter ett helt års mätning och långsiktig korrelation. Exploatören bör dessutom inte förkasta det utpekade riksintresseområdet för vindbruk, nedanför berget, utan faktiska mätningar av vind på platsen.

Försvarmakten, 3GIS och Fortum Distribution har inte haft något att erinra mot vindkraftetableringen på Gullberg.

Räddningstjänsten Södra Hälsingland, Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Kammarkollegiet och Kommunikationsmyndigheten PTS har avstått från att yttra sig.

Bolaget har anfört att vindförhållandena är betydligt bättre på höjderna än i dalen. Detta oavsett att riksintresset för vindbruk av misstag har utpekats med koordinatfel. Inga vindkraftverk kommer att byggas i riksintresset Ljusnans dalgång och dalgången kommer därmed att lämnas orörd. Bolaget anser att det man vill skydda i närliggande skyddsvärda områden (rörligt friluftsliv, turism, natur- och kulturvärden) inte kommer att störas mer än vad som får anses vara rimligt om förnybar energiproduktion ska kunna förverkligas. Närboende finns på de flesta platser där vindkraft anläggs. Det vedertagna begreppet NIMBY (Not In My Backyard) påtalar behovet att tillåta vindkraft trots att andra synpunkter kan förekomma. Fiskgjuse är varken en särskilt hotad eller rödlistad art. Inte heller antalet fiskgjusar i området bör utgöra hinder för vindkraftpark-

en. Vidare påminner bolaget prövningsmyndigheten om fördelarna och lutar på att sakkunniga på myndigheten har kunskap om behovet av förnybar energi och dess fördelar för miljön. Detta är bakgrunden till varför de senaste regeringarna har försökt underlätta för företag i vindkraftsbranschen.

Miljöprövningsdelegationens motivering

Miljöprövningsdelegationen anser sammanfattningsvis att planerad verksamhet skulle medföra såväl risk för störningar som en betydande påverkan på landskapsbilden i riksintresset Ljusnans dalgång. Vindkraftetablering på den valda platsen kan därmed inte godtas, varför tillstånd i enlighet med ansökan avslås.

Kommunalt tillstyrkande

Av 16 kap 4 § MB framgår att tillstånd till en anläggning för vindkraft endast får meddelas om kommunen där anläggningen är avsedd att uppföras tillstyrkt det. Söderhamns kommun har tillstyrkt ansökan. Ansökan kan därmed prövas i sak.

Energipolitisk bakgrund

I syfte att klara klimatutmaningen och främja en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning har riksdagen beslutat om nya mål för den svenska energipolitiken (prop 2008/09:163). Här framgår bland annat att år 2020 ska andelen förnybar energi utgöra minst 50 % av den totala energianvändningen. En nationell planeringsram för vindkraft har också fastställts till motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020, varav 20 på land och 10 till havs. Utbyggnad av vindkraft är således en klart uttalad politisk målsättning och som sådan ett angeläget allmänt intresse, som även ligger i linje med miljöbalkens syfte att främja en hållbar utveckling (1 kap 1 § MB).

Lokalisering

Enligt 2 kap 6 § MB ska en plats väljas för verksamheten som är lämplig med hänsyn till miljöbalkens mål och som innebär en god hushållning av mark- och vattenområden (kap 3 och 4 MB). Platsen ska väljas så att syftet med verksamheten kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö. Utöver miljön på och omkring platsen och den påverkan en eventuell etablering kan tänkas ha på människors hälsa är en aktuell och väl underbyggd översiktsplan av stor betydelse för bedömningen av vad som ska anses vara en lämplig plats för en verksamhet som kräver tillstånd.

Planförhållanden

Planerad vindkraftspark ligger, enligt kommunens gällande översiktsplan (antagen 27 mars 2006, §42), inom ett område där i första hand skogsbrukets intressen ska tillvaratas. Stormyran, som är belägen inom etableringsområdet, redovisas i planen som ett område av intresse för naturvården. Vidare anges att

landskapsbilden i Ljusnans dalgång ska skyddas och att exploatering t.ex. med kraftledningar och master ska ske med hänsyn till denna.

Kommunen har tagit fram ett tillägg till gällande översiktsplan, tema vindkraft, antaget 21 juni 2010, §105. Gullberg är inte ett av de områden planen pekar ut som lämpliga för vindkraft och som därmed bör skyddas från annan markanvändning som försvårar genomförandet av vindkraftsutbyggnad. Det framgår dock att prövning av vindkraft utanför i planen redovisade vindkraftsområden kan bli aktuellt, men att detta bör ske restriktivt. Vidare framgår att landskapsbilden ska värnas i dalgångarna. En schematisk avgränsning av avståndet inom vilket upplevelsen i dalgångarna kan påverkas har satts till en kilometer från krönet på höjderna närmast dalgången. Det framförs dock att en definitiv avgränsning av "påverkansområdet" inte låter sig göras på översiktsplanens detaljnivå. Slutligt ställningstagande till enskilda projekt i dalgångarnas gränzoner får därför ske när fullständiga projekthandlingar för tillståndsgivning eller bygglov redovisats.

Etableringsområdet omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser. Ett område omedelbart norr om Gullberg, Bosvedens fritidsområde, omfattas dock av detaljplan, antagen 27 mars 1972, §64. Avståndet mellan bebyggelsen i Bosveden och planerad vindkraftpark är ca 1 km.

Riksintressen

Gullberg och Trollberget berörs inte av något riksintresse enligt miljöbalken. I anslutning till höjderna finns dock såväl ett riksintresse för vindbruk, enligt 3 kap MB, som ett riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap MB, Ljusnans dalgång.

Vindbruk

Strax öster om den nu aktuella platsen finns ett av de områden som är utpekade som riksintresse för vindbruk, X010 (3 kap 8 § MB). Tidigare ingick även delar av området där vindkraftparken nu planeras. Energimyndigheten har i sitt samrådsyttrande till bolaget framfört att de avser undersöka möjligheten att utsträcka området väster ut, enligt det ursprungliga förslaget. Detta eftersom medelvinden naturligtvis är högre uppe på berget och de bästa vindlägena bör eftersträvas.

I samråd med kommunerna beslutade länsstyrelsen, med hänsyn till landskapsbilden i Ljusnans dalgång och områdets naturvärden, att den västra delen av området skulle utgå ur det förslag som lämnades till Energimyndigheten. Avgränsningen av riksintresset beror således inte på begränsningar i vindberäkningsmodellen, som bolaget och Energimyndigheten framhållit.

Ljusnans dalgång

Ljusnandalen, från Laforsen till Bergvik, är i sin helhet utpekad som riksintresse med hänsyn till de samlade natur- och kulturvärdena, 4 kap MB. Det är därmed ett av de områden där miljöbalkens särskilda hushållningsbestämmelser ska tillämpas. Genom bestämmelsen i 4 kap 2 § MB har riksdagen tagit ställning till hur mark- och vattenanvändningen ska inriktas, "Inom området utmed Ljusnan från Färila till Bergvik ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga, intressen särskilt beaktas vid bedömning av tillåtligheten av exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön." Till skillnad från vad som iakttas vid tillämpningen av de grundläggande sektorsvisa riksintressena (3 kap MB) ska bedömningen inom dessa riksintressen utgå från de *samlade* natur- och kulturvärden som finns i *hela* det geografiska området (prop. 1995/86:3 s 171 och 1997/98:45 del 2 s 35 f). Tillämpningen ska ske med utgångspunkt från miljöbalkens mål och innefatta ekologiska, sociala, kulturella och samhällsekonomiska aspekter.

Enligt planeringsunderlaget för Ljusnan (ISSN 0284-5954) värderas älvområdet högt bl. a. för dess landskapsbild och natur- och kulturmiljöer med möjligheter att bedriva friluftsliv liksom för möjligheten att uppleva avskildhet och tystnad. De förändringar som görs i området bör höja det samlade värdet. Detta värde förknippas med att:

- landskapet hålls öppet
- utsikter och skönhetsvärden värnas och tillskapas
- tillgänglighet garanteras
- förändringar inom känsliga kulturmiljöer underställs tydliga krav på anpassning så att byggnaders och miljöers karaktärsdrag bibehålls
- estetiska värden främjas
- buller undviks
- växters och djurs livsbetingelser tillgodoses.

Vidare framgår av planeringsunderlaget att avgränsningen av riksintresset inte bör uppfattas som exakt och definitiv, utan ses som signal om att det älvnära området är mycket värdefullt och att det inte får skadas påtagligt. Vilka ingrepp och projekt som påtagligt kan skada områdets värden måste bedömas från fall till fall. I sammanhanget bör man dock vara medveten om att även ingrepp utanför gränsen kan leda till skada samt att följdverkningar kan innebära stora konsekvenser även om det enskilda projektet i sig inte gör det. Vid avvägningar mellan olika intressen bör hänsyn tas till åtgärdens bidrag till en hållbar utveckling, om alternativ finns, anpassning behövs, om det lokala näringslivet gynnas och om angränsande kommuner påverkas.

Vindförutsättningar

Bolaget framför i miljökonsekvensbeskrivningen att vinden på Gullberg framförallt är väst till nordvästlig. Den markanta höjdskillnaden indikerar att vindresursen är mycket god. Den vindkartering som ligger till grund för Energimyndighetens utpekande av riksintressen för vindbruk talar för en medelvindhastighet i området på 7 m/s. Vindmätning på plats motsvarar förväntningarna.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att området med sin fördelaktiga topografi och goda vindförhållanden måste betraktas som gynnsamt för produktion av vindenergi.

Buller

Naturvårdsverket framhåller att i områden där bakgrundsljudet är lågt och ljudmiljön är särskilt viktig bör ljudet inte överstiga 35 dB(A). Särskild hänsyn ska tas till bostäder i vindskyddade lägen, eftersom ljudet från en vindkraftpark här kan bli mer framträdande (vindskugga). Vidare ska buller, enligt Naturvårdsverkets allmänna råd för externt industribuller, begränsas till samma nivå som ovan inom områden planlagda för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv.

Bolaget har redovisat bullerberäkningar för två alternativa utformningar. Enligt dessa beräkningar överstiger ljudnivån 35 dB(A) i 50 respektive 90 % av beräkningpunkterna, däribland Bosvedens fritidsområde.

Sammanvägd bedömning

Miljöprövningsdelegationen gör bedömningen att platsen har goda förutsättningar för produktion av vindenergi, med vindförutsättningar motsvarande de krav som ställs för utpekande som riksintresse för vindbruk. Nyttan av en enskild vindkraftpark måste dock alltid vägas mot de skador och olägenhet som parken medför för motstående enskilda och allmänna intressen.

Enligt gällande praxis ska buller från vindkraftverk understiga 40 dB(A) vid bostäder. Inom det område som kommer att påverkas av ljud från vindkraftparken finns planlagd fritidsbebyggelse. Dessutom innebär topografin ökad risk för olägenhet till följd av vindskugga. Miljöprövningsdelegationen konstaterar därmed att en lägre ljudnivå än 40 dB(A) är motiverad av flera skäl. I likhet med Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun anser miljöprövningsdelegationen också att topografin ökar risken för att iskast ska nå bostäder och den allmänna vägen mellan Bergvik och Stråtjärä. För att minimera risken för skada och olägenhet krävs därför anpassning av antalet verk i vindkraftparken, vilket begränsar möjligheten att optimalt nyttja tillgänglig vindresurs. Lokalt kan vindkraftparken även ge upphov till påverkan på fågellivet och det naturvårdsavtal som Skogsstyrelsen framhåller.

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att en vindkraftpark på Gullberg kommer att bli synlig på många platser längs denna del av Ljusnans dalgång. Miljöprövningsdelegationen bedömer att förändringen av landskapsbilden blir mycket tydlig. Den inför en iögonfallande kontrast mellan nytt och gammalt i ett område där helhetsintrycket och den historiska kontinuiteten i planeringsunderlaget beskrivs som central. Vindkraftverken kommer därmed att motverka det starka allmänna intresset att skydda de värden som finns i området, där landskapsbilden är en viktig faktor, framförallt för det rörliga friluftslivet.

I Gävleborgs län finns ett stort intresse för etablering av vindkraft. De samråd, ansökningar och anmälningar enligt miljöbalken som har hanterats eller för närvarande hanteras av kommuner och länsstyrelse omfattar en potentiell årlig energiproduktion om ca 6 TWh. Detta talar för att det finns alternativa platser för etablering av vindkraft.

Vid myndigheternas prövning är översiktsplanen ett viktigt underlag. Den är dock endast vägledande inte bindande för myndigheter eller enskilda (jmf 1 kap 3 § Plan- och bygglagen). Det är de faktiska förhållandena i varje enskilt fall som är avgörande, vilket också framhållits i Söderhamns kommuns tematiska översiktsplan för vindkraft. Kommunernas inställning i det enskilda ärendet är därmed också av stor betydelse (Miljööverdomstolens dom den 5 juli 2004 i mål nr M 9178-02). Miljöprövningsdelegationen konstaterar att även om Söderhamns kommun tillstyrkt vindkraftparken har Bygg- och miljönämnden och Kultur- och samhällsutvecklingsnämnden i kommunen ställt sig negativa till etableringen tillsammans med Miljö- och byggnämnden i angränsande Bollnäs kommun. Miljöprövningsdelegationen anser att detta talar för att platsen inte är förenlig med de i översiktsplanen antagna riktlinjerna.

Miljöprövningsdelegationen anser att det i ärendet inte visats att den föreslagna platsen är sådan att ändamålet kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. I bedömningen har hänsyn tagits till att en ökad produktion av förnybar energi ska tillmätas stor vikt i prövningen. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att vindkraftverken skulle medföra risk för störningar såväl som en betydande påverkan på landskapsbilden. Vid en avvägning mellan intresset att kunna producera vindenergi och att skydda värdena i Ljusnans dalgång, ska skyddet av riksintresset ges företräde. Miljöprövningsdelegationen finner således att den sökta verksamheten strider mot hushållningsbestämmelserna i 4 kap MB och att platsen inte uppfyller kraven i 2 kap 6 § MB.

Bedömning av miljökonsekvensbeskrivningen

Enligt 6 kap 7 § MB ska en MKB för verksamheter som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan innehålla de uppgifter som behövs för att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten kan medföra på människors hälsa och miljön.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen motsvarar de krav som ställs i 6 kap MB.

Detta beslut har fattats av miljöprövningsdelegationen efter föredragning av Ulrika Nilsson.

Upplysningar om hur man överklagar samt beslut om kungörelsedelgivning, se bilaga.

Caroline Näslund

Torbjörn Holmgren

Bilaga:

Beslut om kungörelsedelgivning och Hur man överklagar

Kopia till:

Kommunstyrelsen, Söderhamns kommun
Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun
Kultur- och utvecklingsnämnden i Söderhamns kommun
Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun
Räddningstjänsten Södra Hälsingland, 821 80 BOLLNÄS
Naturvårdsverket
Arbetsmiljöverket
Skogsstyrelsen, Box 344, 821 25 BOLLNÄS
Energimyndigheten, Box 310, 631 04 ESKILSTUNA
Kommunikationsmyndigheten PTS, Box 5398, 102 49 STOCKHOLM
Transportstyrelsen, Luftfartsavdelningen, 601 73 NORRKÖPING

Försvarsmakten, Högkvarteret, Produktionsledningens infrastrukturavdelning,
107 85 STOCKHOLM

Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, Enheten för infrastruktur
Rakel, 651 81 KARLSTAD

Trafikverket, Box 417, 801 05 GÄVLE

3GIS, Region Norr, Box 792, 851 22 SUNDSVALL

Fortum Distribution AB, 115 77 Stockholm

Helsingborg airport, Söderhamn, 826 80 SÖDERHAMN

Kammarkollegiet, Box 2218, 103 15 STOCKHOLM

Aktförvararen

Hur man överklagar - dom i mål som har överklagats till mark- och miljödomstolen

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen. Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen inom tre veckor från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Mark- och miljööverdomstolen fordras att prövningstillstånd meddelas. Mark- och miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast.

Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Särskilda ledamöterna Siv Nyberg och Uno Norberg är skiljaktiga och anför följande.

Vi är ense med mark- och miljödomstolens majoritet om beslut om avslag av ansökan om två vindkraftverk på Trollberget i Söderhamns kommun.

I övrigt anför vi följande synpunkter.

Vi anser att bolagets ansökan skall avslås även vad avser att uppföra och driva vindkraftverk på Gullberg i Söderhamns kommun.

Bolaget har inte kunnat visa att de valt bästa plats för sin verksamhet. Även om Söderhamns kommunstyrelse har tillstyrkt ansökan så har kommunen i översiktsplanens tematiska tillägg för vindkraft valt att inte ta med detta område.

Vi instämmer i facknämndernas bedömning om risken för vindskugga, vilket innebär att ljudkravet skall sänkas till 35 dB(A). Dessutom finns rovfågelbon och det har framförts risk för iskast på allmänna vägen.

Till detta kommer påverkan av landskapsbilden i Ljusnans dalgång (4 kap MB) där den största påverkan blir i Bollnäs kommun, vilken har avstyrkt etableringen.

Siv Nyberg

Uno Norberg